

Het dorp en zijn bewoners

Voor de wereld had ons dorp het belangrijkste symbool van Nederland binnen z'n grenzen. Als logge reuzen lagen de watermolens in het griendland. Voor ons was dat vanzelfsprekend. Als gevraagd werd waardoor Kinderdijk beroemd was, zeiden we: 'Door de leverworst van slager Van Vliet.' Daarmee had hij de eerste prijs gewonnen. Met zijn kookworst de tweede prijs.

Het dorp begon bij Hotel Kinderdijk, behorend tot de befaamde Van-der-Valkketen. Tegenover het hotel lag de aanlegsteiger van het pontje naar Slikkerveen. Aan de overkant van de rivier begon een andere wereld. Bij de steiger zette Sinterklaas jaarlijks voet aan wal, een gebeurtenis die de gehele Kinderdijkse jeugd in beweging bracht. De Pieten strooiden er kwistig op los en wij raaptten de pepernoten van de straat, tussen kastanjes en paardenvijgen vandaan.

Het eerste markante punt aan de Molenstraat, de doorgaande weg van Kinderdijk, was de Biggeltjesschool. Het gebouw had deze naam te danken aan z'n muren van met grind gemengd beton. In een grijs verleden was het een openbare school geweest. Hij stond nu al jaren leeg en had een onduidelijke functie. Direct naast de Biggeltjesschool woonde Gert Korevaar, m'n boezemvriend. Achter het karakteristieke dijkhuis lag een langgerekte tuin die eindigde bij een uitloper van het vlak: een van de meren in het boezemgebied van Kinderdijk. Daar vingen we de salamanders voor ons aquarium en de kikkers die we treiterden met een stukje riet. De tuin had een open verbinding naar het kale plein van de Biggeltjesschool. De

spelonkachtige holen onder de school, ver beneden het niveau van de dijk, waren geannexeerd door vleermuizen. Vele malen betraden we met kloppend hart de kille, duistere ruimten, om bij het geringste gerucht weg te vluchten.

Aan de andere zijde van het huis lag pension De Waaier. Op het niveau van de dijk en daarboven waren de woonkamer en de slaapvertrekken te vinden. De keuken lag beneden en was vanuit de tuin van Gert via een smal pad te bereiken. Vooral met zijn verjaardag was dat handig. Dan ging zijn vader met een grote pan naar de kok van het pension, die de pan met frieten vulde. De man keek niet op een portie.

Boven zat het vol met Spanjaarden. Gastarbeiders, wist je van thuis. Het waren donkere kerels, die een onverstaanbaar taaltje spraken. Op mooie zomeravonden zaten ze buiten, met een glas bier of een borrel in de hand. Uit de woonkamer klonk uitheemse muziek, heel anders dan de orgelmuziek van thuis. Je liep er snel langsheen. Zonder dat het werd gezegd, had je het gevoel dat het niet helemaal goed zat met die muziek. En misschien ook niet met die kerels.

Een paar huizen verderop woonde evangelist Rouw. Hij had mooie boekjes voor het raam liggen, maar helemaal deugen deden ze niet, want Rouw was van de Vergadering der gelovigen. Dat pleitte niet in zijn voordeel. Al lag het niet zo eenvoudig met de Vergadering, want Roel van Kleef was er ook van en over Roel hoorde je niets dan goeds. Hij bezocht alle zieken en eenzamen in Kinderdijk, kerkelijk of niet. Toen hij begraven werd, liep het hele dorp uit.

De woning van de evangelist zag uit op een groot parkeerterrein, dat eindigde bij de rivier. Het hoorde bij de scheepswerf van L. Smit. Aan Smit had het dorp z'n naamsverandering te danken. Oorspronkelijk heette ons dorp Elshout. Kinderdijk lag toen verderop, tussen Elshout en Alblasserdam. Totdat de heren van Smit bepaalden dat Elshout voortaan Kinderdijk zou

heten. Die naam was bekender en er was geen tweede van in het land. Dat kon je van Elshout niet zeggen. Tegenover de fabriek lag het kantoor van L. Smit & Zoon, waar vader werkte tot de elkaar beconcurrerende scheepswerven van L. Smit en J. en K. Smit opgingen in IHC-Smit. De fusie leidde tot de bouw van een nieuw kantoor, een kilometer verderop.

In de directe omgeving van L. Smit woonde de rijkdom. Van Driel, een streng heer in een kolossaal wit pand. Dokter De Gruijter, die onder de jeugd bekendheid genoot door de schildpad die in zijn achtertuin rondscharrelde, een dier dat volgens kenners meer dan honderd jaar oud was. En niet te vergeten burgemeester Nieborg. Na het huis van de burgervader was het gebeurd met de elite. Daar begonnen de eenvoudige arbeiderswoningen: monotone rijtjes, grotendeels in de dijk gebouwd. Vanuit de woonkamertjes keek je uit op de benen van voorbijgangers. Dat werd gecompenseerd door het uitzicht aan de achterzijde: over het water, de grienden en de molens.

In het laatste huisje voor het grote vlak met z'n stoere rietkragen woonden oom Arie en tante Hanna. Oom Arie was houtdraaiër van beroep. Een vakman, zei vader. Tante Hanna was een zus van oma De Vries. We kwamen er graag. Je ging er nooit weg zonder een snoepje, en op zondag een krakeling van bakker Stam.

‘Alles goed thuis?’ informeerde tante steevast.

Natuurlijk. Waarom zou het niet goed zijn?

‘Met mama ook alles goed?’

Die vraag kon niet altijd bevestigend worden beantwoord. Vooral Piet, die er frequent kwam, had meer dan eens moeten medelen dat ze de laatste tijd weer behoorlijk spooog. Dan keken oom Arie en tante Hanna elkaar aan, kreeg Piet een snoepje en wist de familie dat Annie er weer eentje bij kreeg.

Na een strook volksakkers kreeg je dezelfde arbeidershuisjes, onderbroken door twee grotere woningen. Daarna weer

het kleine spul, dat eindigde bij een blok van twee voornamen huizen. Links woonde oom Jo, een broer van oma De Vries en tante Hanna. Vanonder zijn borstelige wenkbrauwen bekeek hij de wereld met kritische blik. Oom Jo hoorde tot de hoogste mensen bij Smit. Heel Kinderdijk keek tegen hem op, van de gastarbeiders tot de dominee. Jammer genoeg was hij lid van Artikel 31. Het klonk als een deel van een wetboek, maar het was een kerk. De dominee van Artikel 31 woonde niet ver bij ons vandaan. Je kon aan zijn uiterlijk al zien dat het niet veel was. Hij droeg geen zwart pak.

Oom Jo kwam net als oma en tante Hanna uit de gereformeerde samenkomst, maar was later gereformeerd geworden en nog weer later van Artikel 31. Dat was te merken. Hij had nooit een donker kostuum aan, ook zondags niet. Terwijl wij moesten lopen, reden tante en hij met hun Daf naar de kerk. En ze hadden een televisie. Dat deugde al helemaal niet. Alleen met Koninginnedag mochten we er kijken, om de koninklijke familie te zien. Vier konden dan terecht bij oom Jo, drie bij Gert Korevaar. Het was toch wel prettig dat een paar Kinderdijkers tv hadden.

In de serre, die uitzag op de boezem, lag Ansje. Haar hoofd was nauwelijks kleiner dan de rest van haar lichaam. We moesten altijd iets overwinnen eer we bij haar naar binnen liepen. Het wanstaltige hoofd bedekte het grootste deel van het kussen. In haar hand hing een gebreide pop, waarmee ze de ganse dag slingerde. Met eindeloos geduld las tante Anna haar voor uit de Bijbel. Soms doorbrak Ansje de Schriftlezing met een rauwe lach. Toen ze eens de Bijbel te pakken kreeg en daarmee slingerde als met haar lijs, bleek dat er meer in haar geheugen bleef hangen dan je had vermoed.

‘Wat heb je nou toch gedaan, Ansje?’ vroeg tante vermanend.

Ansje lachte haar onnozele lach en hikte: ‘Heel de profeet Jesaja verscheurd.’

Als ze het naar haar zin had, begon ze uit Openbaring 21 te citeren: de edelstenen die als fundament voor het nieuwe Jeruzalem dienen.

Tante Anna was een van de opvallendste vrouwen in Kinderdijk. Ze liet zich regelmatig door oom Jo knippen, maar was ondanks haar merkwaardige kapsel een verschijning. Minstens één keer per maand gingen ze samen in Hotel Kinderdijk eten, omdat tante voor de tweede keer die middag de aardappels had laten aanbranden en oom Jo er niet voor voelde voor de derde keer piepers te jassen.

‘Kookt er misschien weleens wat over?’ informeerde een monteur die het gasfornuis kwam repareren.

‘Elke dag’, bekende tante eerlijk.

Een dieptepunt in het wonderlijke huwelijk werd veroorzaakt door de aankoop van nieuwe kantoormeubelen bij Smit. Oom Jo had aan tante verteld dat hij gratis twee afgeschreven boekenkastjes kon krijgen, handig voor zoon Jaap. Dezelfde middag stopte een wagen met oplegger voor de deur, met daarop twee kolossale stalen kasten. Tante was totaal in paniek, maar de twee arbeiders naast de wagen wisten van geen wijken. Koutstaal had opdracht gegeven de kasten bij hem thuis af te leveren, op de benedenverdieping.

Handenwringend moest tante toezien hoe de mannen hijgend en zwetend de stalen gedrochten naar binnen wurmden, om halverwege de trap te ontdekken dat het trapgat toch te nauw was. Met duwen en wringen wisten ze de eerste kast beneden te krijgen. De trap was bezaaid met spaanders en kalk. Op de plaats waar de kolos moest komen, stond een oud harmonium. De mannen wisten niet beter te doen dan het instrument voorlopig in de tuin te parkeren. Toen ze ook beneden een spoor van vernielingen aanrichtten, kon tante het niet langer aanzien. Ze trapte van woede het harmonium de boezem in en kwam huilend de straat over, om bij moeder troost te zoeken.

's Avonds viste oom Jo het instrument uit het water en werd het conflict bijgelegd.

Niet lang daarna leverde de boezem opnieuw een wonderbare vangst op. Een arbeider van Smit zag de zoons van dokter De Gruijter met twee druipende spaarbankboekjes over de dijk gaan. Net uit het water gehengeld.

'Koutstaal', las de man, en krabde zich verbaasd achter het oor. Getrouw bezorgde hij de vondst bij oom Jo aan het kantoor. Intussen had tante ontdekt dat ze in een zeldzame vlag van schoonmaakwoede ook de schoenendoos met spaarbankboekjes in het water had gekiept. In de hoop dat haar echtgenoot het niet zou ontdekken, nam ze contact op met de bank, voor nieuwe exemplaren. Het was niet nodig. Toen ze de volgende dag de kast opende, lagen ze er weer, verkreukeld en gevlekt weliswaar, maar nog goed leesbaar.

Wie had de boekjes uit het water gehaald? Die vraag brandde op haar lippen en kwam er onder het avondeten uit.

'Zeg Jo, hoe komen die spaarbankboekjes in de kast?'

Oom Jo onderbrak voor even zijn gepeins, keek tante indringend aan, en vroeg: 'Zeg Anna, hoe komen die boekjes in de bóezem?'

Zo vertelde tante het aan ons. En zo ging het de familie door.

Onze naaste burens waren twee bejaarde vrijgezelle dames. Gerdien was lerares geweest aan de Biggeltjesschool. Met het hele dorp had ze mot. Naar dokter De Gruijter ging ze niet, want die deugde niet. Voor vleeswaren liep ze naar Alblasserdam, omdat ze Van Vliet een rommelaar vond.

Cor was meestal thuis. Stil en onopvallend deed ze het huishouden. Van haar kreeg je weleens een kaakje. Van Gerdien nooit, want kaakjes waren slecht voor je tanden. Telefoon hadden ze niet. Als ze moesten bellen, deden ze dat bij ons. Cor was daarvoor te bescheiden, dus het was altijd Gerdien die aanbelde.

'Buurvrouw, mag ik even?' was haar vaste vraag.

Bij het 'even' maakte ze een cirkelende beweging rond het rechteroor.

De telefoon hing in het kamertje van vader, naast de gang. Eronder was een teller aangebracht, die de tikken bijhield. Een dubbeltje voor elke tik.

'Een dure bezigheid, dat bellen', zei ze steevast als ze klaar was, en met een zuur gezicht de dubbeltjes betaalde. 'Van mij hoeft ze niet', zei moeder soms.

Toen vader bedrust moest houden vanwege een maagzweer, bracht Gerdien hem een stapel boeken, om er de tijd mee te doden. De meeste waren geschreven door ene Louis Couperus. Vader begon erin, maar had het met één hoofdstuk al gezien. 'Nare boeken', zei hij. 'Puur vrijzinnig.' Dat verbaasde ons niet, want Gerdien was zoals dat woord klonk. Kil en hard. Cor was volgens ons minder vrijzinnig. Die kon nog weleens lachen, als Gerdien niet in de buurt was.

In hetzelfde rijtje als Cor en Gerdien woonde een praatgrage zonderling. Hoewel hij er vreemd uitzag, was hij niet onvriendelijk. Als ik hem op het trottoir ontmoette, liepen we samen op. 'Doe dat maar niet meer', zei moeder op een dag. Ik begreep het niet. Het was een aardige man. Mijn vragen brachten moeder in het nauw. Hij heeft weleens rare dingen met kinderen gedaan, bekende ze uiteindelijk. Ik wilde weten wat precies, maar dat vertelde ze niet. Wel dat hij ervoor in de gevangenis had gezeten. Vanaf die dag meed ik hem als een besmettelijke ziekte.

De middenstand was goed vertegenwoordigd in het dorp. Honderd meter van ons huis had Arie de Lange zijn melkwinkel. Overdag trok hij er met een Volkswagenbus met aanhangwagen op uit. Zijn vrouw runde dan het winkeltje. Ze woonden in de paar kamers erboven. Voorbij het winkeltje lag de afrit naar de scheepswerf van J. en K. Smit. Je kon de slagboom van de werf zien liggen. Voorbij die boom kwam je alleen met

je vader. Zonder geleide werd je direct door de portier in de kraag gegrepen.

Tegenover De Lange dreef Arie Vonk zijn handel in gereedschap, gasflessen, gloeilampen en ander oneetbaar goed. Als hij iets niet had, kwam het dinsdag binnen. ‘Aai Dinsdag’, zeiden we tegen elkaar, maar in de winkel zei je netjes ‘meneer Vonk’.

Rouw was de derde middenstander aan de Molenstraat. Hij zat aan dezelfde kant als Vonk en verkocht voornamelijk kruidenierswaar. De winkel was door een gangetje verbonden met de kapperszaak ernaast, waar Jan Rouw het barbiersambacht uitoefende. Ze waren broers van de naamgenoot aan het begin van het dorp en hoorden net als de evangelist tot de Vergadering der gelovigen.

In de etalage van de kapperswinkel lagen ‘Klaar-Overboekjes’, met vertellingen uit de Bijbel en stichtelijke verhaaltjes. Vooral de geschiedenis van het jongetje dat tegen een hoge rots was geklommen en er niet meer af durfde, maakte indruk op me. Beneden stond een man, die riep: ‘Laat los en spring!’ Omdat het ventje zag dat er geen andere mogelijkheid was, liet hij zich vallen. In de sterke armen van de man. Zo zijn alle mensen in gevaar, zei het boekje, en God roept tot ons: ‘Laat los en spring.’

‘Echt zo’n verhaaltje van de Vergadering’, vond vader.

Achterop stond huilend Jantje, die lachte als je het boekje op z’n kop hield. Knippen lieten we ons niet bij Rouw. Dat gebeurde bij Truus den Boer. Die was goedkoper.

Pal naast de kapperszaak lag de drogisterij van De Jong. Jan, zijn enige zoon, was bevriend met broer Wim. Zijn cijferlijst gaf doorgaans weinig reden tot vreugde. Een dieptepunt in de rapporten was voor de drogist reden voor een krachtige afstraffing. Jan jammerde het uit, maar de volgende dag vertelde hij Wim vol trots dat z’n vader hem een tientje had beloofd voor elke punt die hij omhoog zou gaan. Met Pasen werd het

resultaat bekend: veertien punten omhoog. De Jong hield zich groot. Jan had z'n honderd en veertig gulden eerlijk verdiend. Als hij liever een hond had, mocht dat ook. Nog dezelfde week liep hij over de dijk met Karo, een levenslustige boxer.

De volgende in de rij van middenstanders was Kinderdijks trots: slager Dingeman van Vliet. Zelfs uit andere dorpen kwamen ze bij hem voor z'n worst en z'n ham. Hij werd geassisteerd door blozende dochters met bloederige handen en bevlekte schorten. Van Vliet zelf liep steevast met het vlijmscherpe slagmes rond te stappen. Er gingen verhalen dat hij in de oorlog in het verzet had gezeten en een verrader aan het mes had geregen. Die zou hij zo in de boezem hebben laten zakken. Het rechte wist niemand ervan, maar als je hem in het vlees zag hakken, geloofde je het onmiddellijk. Het slachten gaf hij niet uit handen. Op gezette tijden stopte een veewagentje voor de deur en werd een stuk vee naar beneden gevoerd. Wat daar precies gebeurde, wist je niet. Het resultaat lag in ieder geval de volgende dag in de vitrine.

Schoenmaker Van Drongelen, aan de andere kant van de Molenstraat, had heel wat minder aanloop. Hij deed z'n best, maar het bleef tobben. Kinderdijk was te klein voor een schoenmaker. Hij wilde het niet zien. Strijdend ging hij ten onder.

Na Van Drongelen voerde een afrit naar de Veerdam, die eindigde bij de pont van Vos. Vlak voor de veerstoep begon aan je rechterhand de Lekkade. Aan de Veerdam en de Lekkade woonde voornamelijk werkvolk van Smit, in kleine, ste-reotiepe huisjes. Aan het eind van de Lekkade liep een weg terug naar de dijk. In de U tussen de drie arbeidersstraten lag het voetbalveld. Als je zaterdag over de dijk liep, zag je in de verte de witte poppetjes van voetbalvereniging 'De Zwerver' over de grasmat rennen. Wanneer er gescoord werd, konden we thuis het gejuich van de supporters horen. De moeder van Sjakie Bihari boven alles uit. Sjakie kwam van Ambon en z'n broers konden voetballen als geen ander. Wij kwamen niet

op het voetbalveld, daar hoorde je niet. Het kostte ons geen moeite. We gaven niet om voetbal.

Je liep verder en passeerde de ‘School met de klok’, die z’n naam dankte aan de klok in de voorgevel. Hier stopten de bussen van ‘De Twee Provinciën’ na hun misselijk makende slingertochten over de dijk. In het schooltje zwaaide juffrouw Graafland de scepter. Ze kwam uit Streefkerk, was ongetrouwd en werd door oudere mensen wat meewarig bejegend. Wij vonden het een prima juf. Alleen tegen Koos Stam was ze niet opgewassen. Als die het te bont maakte, moest hij in het hok naast de klas en mochten wij met z’n allen de deur tegenhouden. Koos trapte aan de binnenkant als een bezetene tegen het hout, maar we gaven geen krimp. Op mooie zomerdagen liepen we van de school naar de speeltuin achter de Grote Kerk. Als je bofte mocht je het karretje met de spullen voor de zandbak trekken. De stoep af, over de Margrietweg naar de speeltuin.

Tegenover de kleuterschool had banketbakker Smit zijn bakkerij. Waar die van leefde, was onduidelijk. Waarschijnlijk van winkels en bedrijven buiten het dorp. Van de Kinderdijkers werd hij niet vet. Voor ons was er maar één bakker en dat was bakker Stam. Die had z’n winkel verderop. Buiten draaide een klein molentje, dat zijn zoon had gemaakt. Binnen verkochten ze naast het bekende assortiment de befaamde krakelingen en gangmakers. Dat waren de baksels waaraan Stam z’n glorie had te danken.

De bakkerij was beneden. Daar zag je de bakkers bezig met hun houten spaden. Het was een fascinerend bedrijf. Meer dan eens stonden we stil in de deuropening te kijken. Stam had het veel te druk om op ons te letten. Als je hem niet voor de voeten liep, vond hij alles best. Elke dinsdagmiddag stond naast de bakkerij de ton met koekkruimels gereed. Dan mocht je uit school langskomen, om er een handvol uit te scheppen. Siep, de bakkersknecht met het glazen oog, hield in de gaten of je niet

meer dan één hand nam. Als een schildwacht waakte hij naast de trommel en keek als een oorwurm wanneer de kruimels aan alle kanten uit je samengeknepen handen vielen.

De andere dagen van de week kon je ook koekkruimels krijgen, maar dan moest je betalen. Een dubbeltje voor een zak. Dat deed je alleen als er meer viel te vangen dan kruimels, zoals die middag toen we boven in de ton zeker tien beschadigde gangmakers zagen liggen. Buiten adem kwamen we thuis. Moeder zag er ook brood in en gaf ons een dubbeltje mee. We troffen het, de baas zelf bediende ons.

‘Voor een dubbeltje koekkruimels’, zeiden we. ‘Graag van boven uit de ton.’

Stam keek in de ton, glimlachte en laadde de zak tot boven toe vol. Thuis gaf moeder ons een compliment. Vijf zondagse koeken voor een dubbeltje, dat was geen geld.

Voor een zak gebakafval betaalde je een kwartje. Tompoezen bleven het best, die konden een stootje hebben. Kreeg je voornamelijk slagroomgebak, dan kwam je met een zak vol prut thuis. Maar de smaak bleef hetzelfde en daar at je gebak voor.

De laatste middenstander die van het dorp met z'n nog geen duizend inwoners moest leven, was Henk de Ridder. Langs een stenen trapje bereikte je zijn winkeltje. Daar stond zijn vrouw in het duister te bedienen. Henk ging overdag uit venten met paard en wagen, samen met Ad de Koning. Hij zei niet veel en zat ineengedoken op de bok. Een enkele keer mocht je een stukje meerijden, tot het hokje van Meier, een zwarthouten bouwsel. Meier was me onbekend, zijn hokje was een begrip. Daar eindigde het stenen muurtje dat het trottoir van de dijk scheidde.

De groentekar werd getrokken door Pepi, die in alles op zijn baas leek. Gewillig sjokte het dier over de dijk. Nooit hoefde De Ridder iets te zeggen; Pepi wist precies waar hij moest stilstaan. Hij had een vast levenspatroon, waarvan hij onder geen

beding afweek. Onderdeel daarvan was, dat hij altijd voor ons huis poepte. De Ridder geneerde zich zichtbaar als de paardenstaart weer omhoogging, terwijl moeder bij de kar stond. Ook moeder vond het knap vervelend, maar het dier moest toch ergens z'n ei kwijt. Na De Ridder viel er niet veel meer te beleven. Het was het laatste traject op weg naar school. Je liep langs het gemaal aan het begin van het geasfalteerde Molenspad, dat als een zwart lint tussen twee boezems lag. Aan die boezems stonden de watermolens, die voor ons alleen aantrekkingskracht hadden wanneer ze draaiden.

Aan de sluis van de lage boezem van de Overwaard, waardoor overtollig water naar de Lek werd gespuid, lag het Waardhuis, een monumentaal pand. Beneden woonde een oude vrouw. Waarvoor de rest van het huis diende, was ons onbekend. Was je de bocht bij het Waardhuis voorbij, dan kon je de school zien. De School met den Bijbel. Hij lag onder aan de dijk, aan de ene zijde begrensd door een boezem, aan de andere zijde door grienden. Meester Van Wijk bewoonde het grote huis dat erbij stond, behalve de benedenverdieping. Die was voor de dames Teeuw. Ze genoten bekendheid door hun indrukwekkende collectie antieke hoofddeksels, die we zo nu en dan mochten lenen voor een verkleedpartij op het schoolplein.

Meester Van Wijk was de opvolger van meester Blom. Nadat die zijn vertrek bekend had gemaakt, trok het schoolbestuur erop uit om sollicitanten te beluisteren. Vader en oom Jo zaten ook in het bestuur en namen elk een kandidaat voor hun rekening. Die van oom Jo heette Van Wijk en woonde in Delft. 'Zijn die kinderen niet gedoopt?' vroeg onze oudoom na afloop van de Bijbelvertelling. De hervormde schoolmeester uit Delft moest verantwoording afleggen voor zijn vermaning aan de schooljeugd om de Heere vroeg te zoeken. Op de eerstvolgende vergadering van het schoolbestuur werden de ervaringen uitgewisseld. De stem van oom Jo was doorslaggevend.

Die Van Wijk uit Delft moest het volgens hem worden. Toen vader en de nieuwe bovenmeester bevriend raakten, vertelde vader hem dat hij was benoemd op voorspraak van oom Jo. Op zijn beurt vertelde meester Van Wijk over zijn aanvaring met Koutstaal in Delft.

Het bevestigde ons in de overtuiging dat oom Jo een wonderlijk man was. Eén ding was zonneklaar: als hij ergens voor stond, was hij als een rots in de branding. Dat bleek wel toen de gereformeerden de belijdenisgeschriften uit de grondslag van de school wilden hebben. Wat dat inhield ontging ons, maar we begrepen dat het een lage streek was van de gereformeerden. Van alle bestuursleden die tegen waren, kon niemand zijn standpunt zo verdedigen als oom Jo. Jaren later hoorden we van vader hoe hij de nieuwlichters had gevraagd waar de belijdenis niet deugde. ‘Nú aanwijzen!’ had hij geëist. Het was in één keer klaar. Niemand had wat aan te wijzen. Zo hadden de oproerkraaiers het niet bedoeld. Ze dachten enkel dat je een document dat honderden jaren oud was, niet klakkeloos kon blijven handhaven. Oom Jo wilde weten waarom dat niet kon. En op welke punten de inhoud verouderd was. Daarmee was de aanval afgeslagen. Hij mocht dan Artikel 31 zijn, in het schoolbestuur was hij zijn gewicht in goud waard.

Een enkeling ging naar de openbare school in Nieuw-Lekkerland. Die lag erbuiten. Waarom zou je naar Lekkerland reizen als er een prima school in je eigen dorp was? Je leerde er de oude psalmen en meester Van Wijk besteedde in zijn klas elke maandagmorgen een halfuur aan de uitleg van een vraag en het antwoord van de catechismus. Vooral voor de Spaanse kinderen. Die waren er nogal wat. Ook zij leerden uit de Heidelbergse Catechismus over de enige troost in leven en sterven en over het onderscheid tussen het Avondmaal des Heeren en de paapse mis.

Het was een bont samenraapsel dat in het speelkwartier over het schoolplein rondrende. Nederlands en Spaans, gereformeerden en oud gereformeerden, hervormden en schuurtjesklanten. Het hinderde niet. Je knikkerde net zo gemakkelijk met Spaanse Juan als met Henkie van de melkboer. En met 'lange buis' viel elk onderscheid in ras en religie weg. We waren allemaal Kinderdijkers, zaten op dezelfde school, speelden dezelfde gevaarlijke spelletjes in de grienden of op de buizen naast de scheepswerf van Smit en togen gezamenlijk naar de rivier als er weer een schip van stapel liep.

Voorbij onze school begon Schoordijk, een slingerend stuk dijk met links de rivier en rechts het rietland. Daar hield het dorp op. Daar eindigde ook onze wereld.